

STRAFFEGJENNOMFØRING MED ELEKTRONISK KONTROLL

FAKTAARK PER AUGUST 2020

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll bidrar til økt kapasitet i kriminalomsorgen og til økt kvalitet i straffegjennomføringen. Ordningen gir domfelte mulighet til å ivareta sine sosiale og økonomiske forpliktelser under straffegjennomføringen, bidrar til en hensiktsmessig progresjon og til å redusere faren for ny kriminalitet. Straffen gjennomføres under tett kontroll og faglig oppfølging fra kriminalomsorgen.

Desember 2019 vedtok Stortinget utvidelse av ordningen, jf. Prop. 132 L (2018-2019). Loven trådte i kraft 1. juli 2020¹, med unntak av fjerde ledd som trer i kraft 1. september 2020. Lovendringen innebærer at gjennomføringstiden økes fra 4 til 6 måneder, at domfelte som er varig soningsudyktige kan unntas visse begrensninger i regelverket og dermed få mulighet til å gjennomføre straffen med elektronisk kontroll, samt at kriminalomsorgen gis hjemmel til å benytte annen type digital teknologi som sporingsteknologi (GPS), videosamtale og fjernalkoholmåling.

Justis- og beredskapsdepartementet har gjort endringer i forskriften. Disse trådte i kraft 24. juli 2020², med unntak av § 7-5 om kontroll av vilkår. Denne delen av forskriften trer i kraft 1. september 2020.

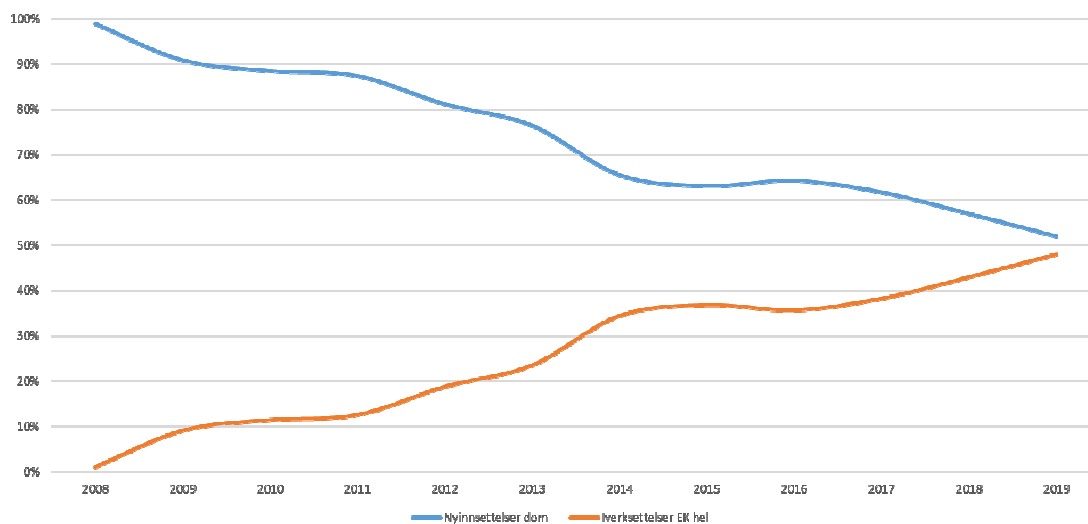
Kapasitet

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll ble i 2008 etablert som en prøveordning i enkelte fylker, og fra 2014 ble ordningen landsdekkende. Den samlede kapasiteten er i dag på 500 plasser.

Det er nå flere domfelte som påbegynner en form for straffegjennomføring i samfunnet enn i fengsel. Bruk av elektronisk kontroll er den viktigste årsaken til dette. Grafen under viser at i 2019 ble 52% av de ubetingete dommene iverksatt i fengsel, mens 48% ble iverksatt utenfor fengsel med elektronisk kontroll.

¹ <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2019-12-20-105>

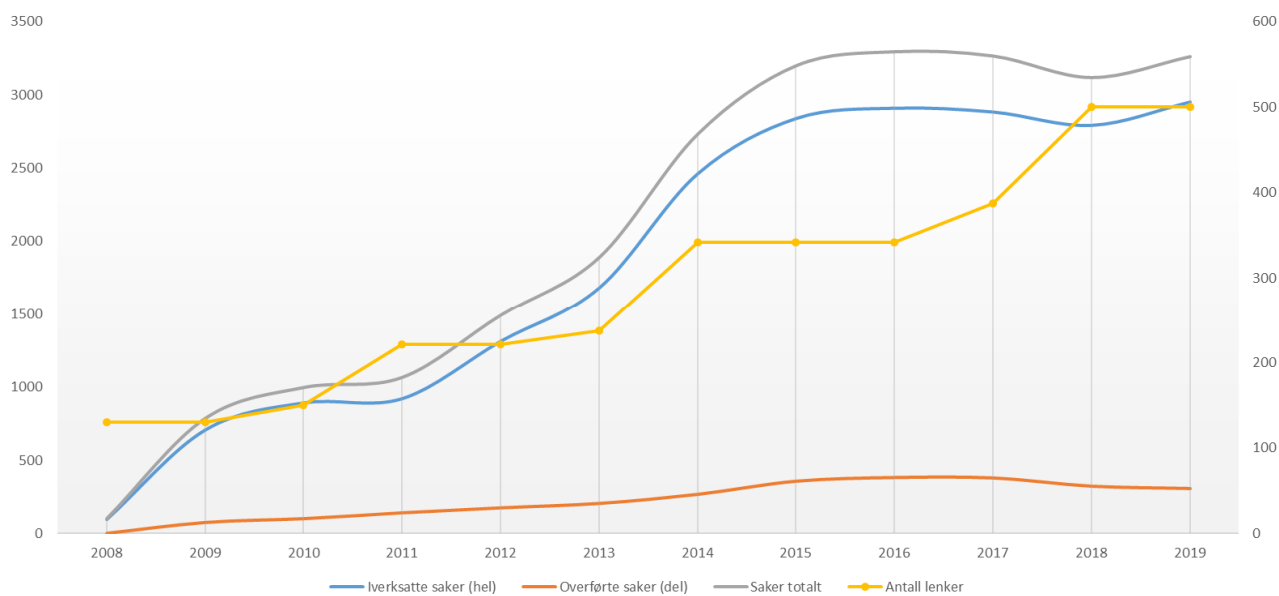
² https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-02-22-183/KAPITTEL_7#KAPITTEL_7

Siden ordningen ble etablert i 2008 har over 45.000 domfelte søkt om å få sone fengselsstraffen med elektronisk fotlenke. Omlag 27.000 har gjennomført straffen på denne måten. Av disse har bare 1207 blitt overført til fengsel etter brudd på reglene, brudd som i hovedsak gjelder inntak av alkohol og andre rusmidler. Dette er en andel på om lag 4,5 prosent og er svært lavt.

I 2019 var det i gjennomsnitt 308 domfelte som gjennomførte straff med elektronisk kontroll til enhver tid. Av disse sakene var omlag 20 prosent delgjennomføringer, det vil si domfelte som blir overført fra fengsel og gjennomfører den siste perioden med elektronisk kontroll. Gjennomsnittlig domslengde på helgjennomføring er på 35 dager, mens gjennomsnittlig gjennomføringstid på delgjennomføring er på 72 dager.

Oversikt over antall iverksatte saker med straffegjennomføring med elektronisk kontroll i perioden 2008 – 2019:

Målgruppe

Etter ny lov og forskrift er målgruppen for denne straffegjennomføringsformen domfelte med inntil 6 måneder idømt ubetinget fengselsstraff (helgjennomføring), eller som har inntil 6 måneder gjenstående soningstid til forventet løslatelse og har gjennomført en tredel av den ubetingete straffen (delgjennomføring).

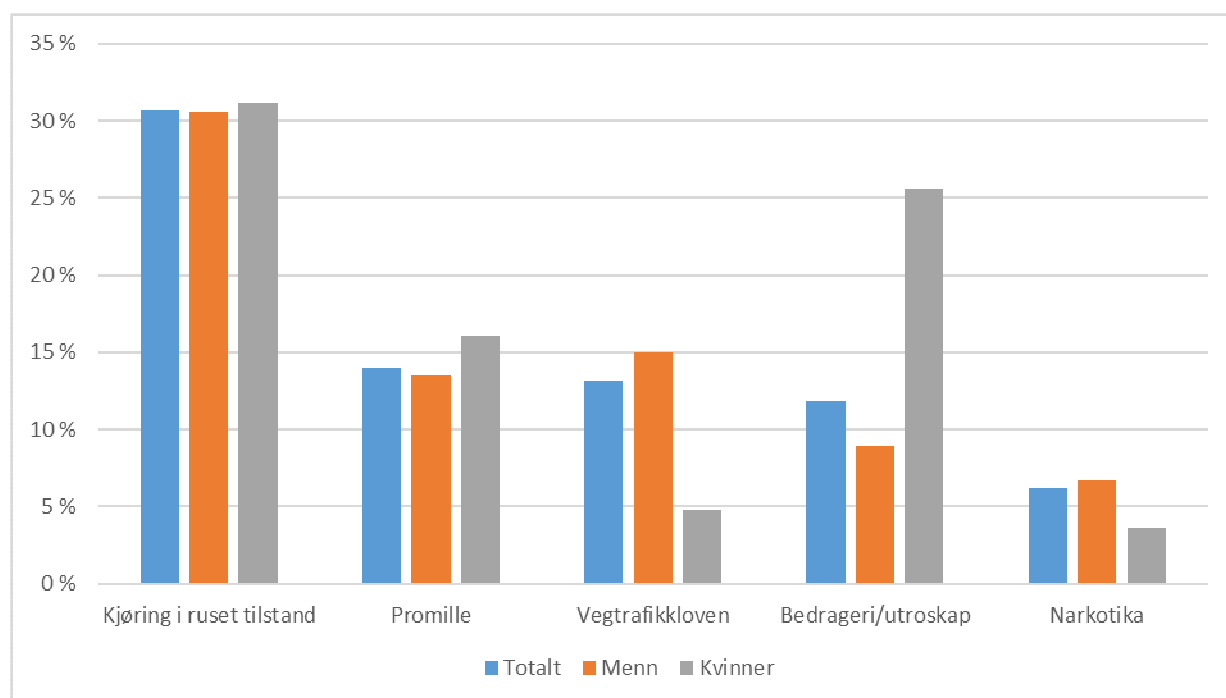
Elektronisk kontroll skal ikke innvilges hvis formålet med straffen eller sikkerhetsmessige grunner taler mot det, det er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg gjennomføringen eller det ellers anses utilrådelig.

Videre skal elektronisk kontroll ikke innvilges for domfelte som er dømt for seksuallovbrudd, eller for alvorlig eller gjentatt voldslovbrudd, eller der vold er begått mot barn eller noen man bor eller bodde sammen med. Det vises her til forskriften § 7-3 fjerde ledd som angir nærmere hvilke typer av lovbrudd hvor straffen ikke kan gjennomføres med EK, samt hvilke unntakstilfeller hvor EK kan vurderes.

For domfelte under 18 år har kriminalomsorgen en vurderingsplikt for elektronisk kontroll. Overføring til elektronisk kontroll kan for denne gruppen innvilges uavhengig av straffens lengde, hvor lenge det gjenstår til forventet løslatelse og type lovbrudd. Begrensningene i gjennomføringstid og lovbruddskategori gjelder heller ikke for domfelte som er soningsudyktige og dermed ikke er i stand til å gjennomføre straffen i fengsel eller institusjon av helsemessige årsaker.

Domfelte som er siktet for nye straffbare forhold eller besluttet endelig utvist fra landet, skal ikke innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll med mindre det foreligger særlige grunner.

45 prosent av domfelte med elektronisk kontroll i 2019 var dømt for kjøring i ruspåvirket tilstand (rus og promille tilsammen). Deretter følger lovbruddskategoriene bedrageri/utroskap, veitrafikk og narkotika.

I 2019 var det totalt 3271 domfelte som gjennomførte straff med elektronisk kontroll. Av disse var 562 kvinner, det er en andel på 17 prosent. 452 var utenlandske statsborgere, som er en andel på om lag 14 prosent. Gjennomsnittlig alder er om lag 40 år, og om lag 21 prosent av de domfelte er under 24 år. Innhold og kontroll

Kriminalomsorgen har det totale ansvar for administrasjon og drift av ordningen. Virksomheten er administrativt underlagt et friomsorgskontor, i nært samarbeid med fengslene. Bemanningen er tverrfaglig med både fengselsfaglig og sosialfaglig kompetanse.

Domfelte gis mulighet for å etablere eller opprettholde sine økonomiske og sosiale forpliktelser, gjennom å gå på jobb eller være i utdanning og ha samvær med familie og barn. Dersom det er medlemmer i husstanden over 18 år må disse samtykke til at domfelte kan gjennomføre straffen i hjemmet med elektronisk kontroll. Barn som berøres av beslutning om straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal gis informasjon og mulighet til å uttale seg før beslutning tas, barnelova § 31 gjelder tilsvarende.

En viktig del av straffegjennomføring med elektronisk kontroll er at den domfelte kan opprettholde arbeid eller skole eller annen aktivisering under straffegjennomføringen. Det er derfor et krav at domfelte skal være aktivisert i et på forhånd avtalt antall timer per uke, som hovedregel minimum 20 og maksimum 45 timer. Dette kan innebære arbeid, skolegang, studier, behandling, kursvirksomhet og lignende. I tillegg til denne aktiviseringen er domfelte pålagt å møte jevnlig for kriminalomsorgen for å sikre en tett, faglig oppfølging. Møtene kan bestå i deltakelse i faglig virksomhet, individuelle samtaler eller andre hensiktsmessige og kriminalitetsforebyggende tiltak.

Domfelte kan innvilges permisjon av kortere varighet, og delgjennomførere kan innvilges permisjon etter ordinær kvote dersom vilkårene for permisjon er oppfylt.

Den som gjennomfører straff med elektronisk kontroll, fullbyrder ubetinget fengselsstraff, og det er etablert et kontrollregime som skal gjenspeile dette. Kontrollen er så omfattende at uregelmessigheter blir oppdaget og nødvendige restriktive beslutninger treffes døgnet rundt, alle dager i uken. Brudd på gjennomføringen håndteres effektivt, om nødvendig ved umiddelbar innsettelse i fengsel. Det er et totalforbud mot inntak av rusmidler i enhver form som ikke er lovlig foreskrevet. I tillegg til det elektroniske utstyret blir kontrollen med domfelte utført gjennom uanmeldte kontrollbesøk i hjemmet og på sted for sysselsetting, samt ved urin- og utåndingsprøver og obligatoriske oppmøtene for kriminalomsorgen. Selve den tekniske delen av kontrollen innebærer at domfelte har en fotlenke festet rundt ankelen, og en mottaker plassert i domfeltes bolig. Ved hjelp av radiofrekvens-teknologi kan kriminalomsorgen kontrollere at domfelte overholder vilkåret om opphold i eget hjem til avtalt tid.

Dersom radiofrekvensteknologi ikke anses tilstrekkelig kan kriminalomsorgen benytte fotlenker med sporingsteknologi, hvor sporing aktiveres dersom domfelte bryter vilkår om oppholdssted. I tillegg kan det benyttes videosamtaleløsning for kontroll og samtaler, fjernalkoholmåling, samt fingeravtrykk og ansiktsgjenkjenning for å kontrollere identitet. De nevnte digitale kontrolltiltakene vil etter ny forskrift kunne tas i bruk fra 1. september 2020.

Evaluering

Vista analyse gjennomførte høsten 2015 en evaluering av elektronisk kontroll, på oppdrag fra Justis- og Beredskapsdepartementet. Rapporten vurderer måloppnåelse og virkning av ordningen, i tillegg til en nytte/kost-analyse. Konklusjonen viser at elektronisk kontroll er et

godt tiltak, med verdimeslig nytte både for domfelte, pårørende og samfunnet som helhet, gir et lavere tilbakefall og store samfunnsøkonomiske gevinster sammenlignet med fengsel.

Rapporten "Evaluering av soning med fotlenke" (2016/2) ble publisert i 2016 og er tilgjengelig på www.vista-analyse.no/no/publikasjoner/evaluering-av-soning-med-fotlenke/

Statistisk sentralbyrå viser i en forskningsrapport fra august 2016 at andelen personer som begår nye lovbrudd etter endt straff er lavere blant de som gjennomfører straff med elektronisk kontroll er lavere enn for de som soner i fengsel. Rapporten finnes på <http://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/electronic-monitoring-and-recidivism>

Statistisk sentralbyrå publiserte også en rapport i april 2013, som viser at domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll opplever svært liten eller ingen endring i sysselsetting, de avbryter ikke utdanning og kun svært få mottar mer økonomisk sosialhjelp.

Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) leverte fem devalueringssrapporter med et organisasjonsmessig fokus, for å kvalitetssikre driften de første årene. I tillegg har KRUS levert to større hovedevalueringer om brukerperspektivet som ble publisert i første halvår av 2012. Disse ligger tilgjengelig på nettsiden krus.no.

KRUS gjennomførte også en tilbakefallsundersøkelse fra 2009 som viser at kun 7,5 % av de som har gjennomført elektronisk kontroll blir domfelt for ny kriminalitet innen to år. Gjennomsnittet i kriminalomsorgen var da på litt over 20 prosent.

Internasjonal praksis

De aller fleste land både i og utenfor Europa bruker i dag elektronisk kontroll som et ledd i strafferettspleien. Dette kan være som en straffegjennomføringsform, som en selvstendig straffereaksjon som kan idømmes av retten, til bruk ved permisjon og frigang, som varetektssurrogat, i åpne fengsler og som omvendt voldsalarm (kontaktforbud med elektronisk kontroll).

Blant annet kan Sverige og Danmark vise til gode erfaringer med elektronisk kontroll som straffegjennomføringsform gjennom mange år og evalueringer som viser svært gode resultater, også når det gjelder å redusere risikoen for tilbakefall til ny kriminalitet. De nordiske landene har en forholdsvis lik tilnærming til denne straffegjennomføringsformen. «Den skandinaviske modellen» med elektronisk kontroll innebærer en tett faglig oppfølging og kontroll av domfelte, og har høstet gode erfaringer og internasjonal anerkjennelse.

For øvrig varierer løsningene i både innhold, målgruppe og valg av teknologi. Felles er likevel en stadig økende bruk av elektronisk kontroll i strafferettskjeden, med begrunnelse i behov for mer kapasitet, rimelig alternativ til ordinære fengselsplasser, sikkerhetsmessig forsvarlig løsning med god kontroll og samtidig en kvalitetsmessig god straffegjennomføring som kan redusere risikoen for ny kriminalitet.

Informasjonsbrosjyre om straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan lastes ned her: www.kriminalomsorgen.no/fotlenke eller bestilles fra Kriminalomsorgsdirektoratet: postmottak-8005@kriminalomsorg.no, eller på telefon 404 38 800